

ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ · УРОК 59

Деколонізація Африки. Апартеїд та постколоніальні проблеми.

Міні-презентація · матеріал уроку без тестів

Що потрібно зрозуміти на уроці

Головна думка. Після Другої світової війни колоніальна система швидко руйнувалася. У Африці деколонізація відбувалася хвилями: від здобуття незалежності державами Північної Африки до «Року Африки» 1960 р., ліквідації португальської колоніальної імперії та незалежності Намібії. Політичне визволення не автоматично забезпечило економічну самостійність і стабільність.

- пояснювати поняття «деколонізація»;
- визначати основні етапи розпаду колоніальної системи;
- пояснювати значення 1960 р. як «Року Африки»;
- характеризувати боротьбу Алжиру за незалежність;
- пояснювати сутність апартеїду та роль Нельсона Мандели;
- визначати головні проблеми постколоніальних африканських держав.

1. Що таке деколонізація

Деколонізація — процес ліквідації колоніальної залежності й здобуття колишніми колоніями політичної незалежності та суверенітету. Після Другої світової війни його прискорили посилення національно-визвольних рухів, ослаблення європейських метрополій, поширення ідей самовизначення, діяльність національних партій та зміни у світовій політиці.

Колонія Територія, позбавлена повного суверенітету та підпорядкована іншій державі.

Метрополія Держава, що володіє колоніями.

Деколонізація Ліквідація колоніального володарювання і надання незалежності колишнім колоніям.

Суверенітет Політична незалежність і верховенство державної влади на власній території.

2. Основні етапи деколонізації

Період	Головний зміст
Середина 1940-х — середина 1950-х	Деколонізація Близького Сходу, Південної Азії та Індокитаю; початок звільнення Північної Африки.
Кінець 1950-х — 1960-ті	Найбурхливіша хвиля. 1960 р. став «Роком Африки»: незалежність здобули 17 африканських країн.
1970-ті	Розпад португальської колоніальної імперії; незалежність Анголи, Мозамбіку та інших територій.
1980–1990-ті	Незалежність останніх колоніальних володінь, зокрема Намібії у 1990 р.

3. Північна Африка: Алжир, Марокко, Туніс, Лівія

Алжирська війна за незалежність розпочалася 1954 р. Після тривалого збройного протистояння й переговорів у 1962 р. було проголошено Алжирську Народну Демократичну Республіку. Марокко й Туніс здобули незалежність 1956 р., Лівія — 1951 р. Ці приклади показують, що деколонізація могла бути і переговорною, і збройною.

1951

Незалежність Лівії.

1954–1962

Війна за незалежність Алжиру.

1956

Незалежність Марокко й Тунісу.

1962

Проголошення незалежного Алжиру.

4. 1960 рік — «Рік Африки»

Кульмінацією деколонізації став 1960 р., коли незалежність здобули 17 держав Африки. Серед них були Камерун, Сенегал, Малі, Нігер, Чад, Габон, Нігерія, Сомалі, Демократична Республіка Конго та інші. «Рік Африки» продемонстрував незворотність розпаду колоніальної системи.

5. Конголезька криза та суперництво великих держав

Незалежність не завжди принесла стабільність. Після виходу бельгійців із Конго 1960 р. міжплеменні, політичні та економічні суперечності переросли в громадянську війну. Для відновлення порядку ООН направляла миротворчі сили. Африканські конфлікти нерідко ставали частиною глобального суперництва часів «холодної війни».

6. Кінець португальської колоніальної імперії

Після Революції гвоздик у Португалії 1974 р. різко прискорилося звільнення її африканських колоній. Ангола та Мозамбік здобули незалежність 1975 р. Проте боротьба за владу всередині нових держав переросла у тривалі громадянські війни, до яких долучалися зовнішні сили, зокрема СРСР, Куба й західні держави.

7. Апартеїд у Південній Африці

У Південній Африці з 1948 р. офіційною політикою став апартеїд — крайня форма расової дискримінації, яка позбавляла небіле населення політичних, соціально-економічних і громадянських прав, включно з територіальною ізоляцією. Проти режиму боровся Африканський національний конгрес. Його лідер Нельсон Мандела провів 27 років в ув'язненні.

Апартеїд Система расової дискримінації та поділу населення за расовою ознакою.

АНК Африканський національний конгрес — одна з головних сил боротьби проти апартеїду в ПАР.

Нельсон Мандела Лідер АНК, політичний в'язень, а з 1994 р. — президент ПАР.

8. Демонтаж апартеїду

Після приходу до влади Фредеріка де Клерка у 1989 р. розпочався демонтаж системи апартеїду. 1990 р. Нельсона Манделу звільнили. На перших вільних нерасових виборах у квітні 1994 р. переміг АНК, а Мандела став президентом Південно-Африканської Республіки. Мирний перехід став одним із найважливіших прикладів політичної трансформації в Африці.

1989

Початок демонтажу апартеїду за Ф. де Клерка.

1990

Звільнення Нельсона Мандели;
незалежність Намібії.

1994

Перші загальні нерасові вибори в ПАР; президентство Н. Мандели.

9. Постколоніальні проблеми Африки

- залежність від світових цін на сировину, кредитів та іноземних інвестицій;
- низький рівень інфраструктури й професійної підготовки населення;
- висока зовнішня заборгованість;
- соціальна нерівність, бідність та епідемії;
- міжетнічні й міжрелігійні конфлікти, громадянські війни;
- слабкість демократичних інституцій у частині держав.

Отже, політична незалежність була лише першим етапом. Головним викликом стало перетворення суверенітету на стійкий економічний і соціальний розвиток.

Підсумок уроку

Деколонізація докорінно змінила політичну карту Африки. 1960 р. став символом краху колоніальної системи, а ліквідація апартеїду — перемогою боротьби за громадянське рівноправ'я. Водночас спадщина колоніалізму, слабкі економіки, штучні кордони та втручання зовнішніх сил залишили багатьом державам складні довгострокові проблеми.